

KOULUN ULKOPUOLLA ANNETTAVAN OPETUKSEN OHJE

Tässä ohjeessa kuvataan koulun ulkopuolisen toiminnan toteuttaminen. Ohje koskee perusopetusta ja lukiota. Ohje on kouluja velvoittava.

Koulun ulkopuolista toimintaa ovat mm. leirikoulut, retket, vierailut ja erilaiset matkat. Lisäksi tätä ohjetta sovelletaan soveltuvin osin koulun alueella tapahtuvaan toimintaan, joka ei tapahdu normaalina kouluaikana (esim. yökoulu).

Osassa kohtia on eroteltu perusopetus ja lukio. Mikäli erottelua ei ole tehty, koskee ohjeet molempia. Mikäli ohje koskee molempia koulumuotoja, on koulujen asiakkaasta käytetty yksinkertaisuuden vuoksi termiä oppilas. Molempia kouluja koskevissa osuuksissa termi kattaa siis myös lukion opiskelijan. Lukion omissa osuuksissa terminä on käytetty opiskelija.

Yleistä

Koulun ulkopuolella annettavalla opetuksella luodaan toimintakulttuuria, johon kuuluu vuorovaikutus ja yhteistyö ympäröivän yhteisön kanssa. Retkien ja vierailujen avulla voidaan myös monipuolistaa oppimisympäristöä ja edistää oppiaineelle ominaisten menetelmien ja työtapojen käyttöä. Oppilaiden aktiivisuutta ja oppimismotivaatiota parantaa se, että asioihin tutustutaan koulun ulkopuolella autenttisessa ympäristössä. Koulun ulkopuolella annettava opetus on myös omiaan lisäämään oppilaiden hyvinvointia ja osallistuvaa kansalaisuutta.

Siilinjärven kunnan opetustoimen talousarviossa ei ole varattu erillistä määrärahaa koulun ulkopuoliseen toimintaan. Koulut rahoittavat ulkopuolisen opetuksen kustannukset talousarviostaan, hankeavustuksin (kv-hankeavustukset) tai keräämällä tarvittavan rahasumman yhteistyössä vanhempien kanssa. Koulu voi myös ottaa vastaan lahjoituksia (esim. vanhempainyhdistyksiltä) koulun ulkopuolisen toiminnan toteuttamiseen.

Koulun ulkopuolista opetusta ovat mm. opintokäynnit ja -retket, leirikoulut, koululla pidettävä yökoulu ja työelämään tutustuminen. Niiden kesto voi vaihdella yhdestä oppitunnista useaan päivään. Leirikoulut ja retket tulee pääsääntöisesti ajoittaa normaaleille koulun työpäiville. Viikonloppu voi sisältyä leirin tai retken aikajaksoon vain poikkeustapauksissa (pitkä leiri/retki/matka).

Kohteet

Perusopetuksen alimpien vuosiluokkien oppilaiden retket tehdään koulun lähiympäristöön ja lähiseudulle (esim. naapurikuntiin). Muiden luokkien retket ja leirikoulut tehdään pääsääntöisesti Suomeen. Tästä poikkeuksena ovat seuraavat tapaukset:

- Koulujen KV-toiminta, johon saadaan ulkopuolinen rahoitus.
- Lukion opiskelijoiden vapaaehtoiset matkat ulkomaille.
- Ystävyyskuntatoimintaan liittyvät ulkomaanmatkat.

Retkikohteen on vastattava osallistujien ikäkautta, kehitystasoa ja opinnollisia tavoitteita. Kohteista päätetään yhdessä huoltajien kanssa silloin, kun retkien toteuttaminen edellyttää varainhankintaa, johon huoltajien toivotaan osallistuvan.

Suunnittelu ja hyväksyntä

Koulun ulkopuolisen opetuksen suunnitelma sisällytetään vuosisuunnitelmaan, jonka sivistysjohtaja hyväksyy. Opintoretkien yksityiskohtainen suunnittelu ja vanhemmille tiedottaminen tehdään hyvissä ajoin ennen retkeä. Mikäli tarve koulun ulkopuoliselle toiminnalle syntyy vuosisuunnitelman hyväksymisen jälkeen, rehtori voi viranhaltijapäätöksellä täydentää koulun vuosisuunnitelmaa tältä osin. Tämän ohjeen liitteenä on tarkempi selvitys siitä, mitä asioita on kuvattava ulkopuolisen toiminnan osalta vuosisuunnitelmassa tai sen liitteessä.

Huoltajille tiedottaminen

Perusopetus

Perusopetuksessa huoltajia on tiedotettava kaikesta koulun ulkopuolisesta toiminnasta. Tiedottamisen laajuus riippuu toteutettavasta toiminnasta. Yhden oppitunnin kestävästä retkestä voidaan tiedottaa esim. wilma-viestillä tai koulun viikkotiedotteella. Sen sijaan yön yli kestävien luokkaretkien/leirikoulujen osalta tiedottaminen pitää aloittaa jo luokkaretken suunnitteluvaiheessa. Ennen leirikouluun/ luokkaretkelle lähtöä vanhemmille tulee pitää vanhempainiltaa, jossa selvitetään oppilaiden vastuu ja muut seikat.

Erityisesti, mikäli koulun ulkopuolista rahoitusta kerätään, tiedottaminen huoltajille tulee toteuttaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Suositeltava toimintatapa on, että koulun ulkopuolisista leiri- ja retkikohteista sovitaan huoltajien kanssa esimerkiksi vanhempainillassa.

Huoltajille kirjallisesti tiedotettavia asioita ovat mm.

- leirikoulun tavoitteet
- varainhankinta
- leirikoulukustannusten jakaantuminen
- ohjelma ja aikataulut
- leirivarusteet
- matka - ja ruokailujärjestelyt
- opettajan ja matkakohteen yhteystiedot
- vakuutus- ja vastuukysymykset

Lukio

Lukiossa huoltajia on tiedotettava yön yli kestävistä leirikouluista/luokkaretkistä/matkoista. Koulupäivän aikana tapahtuvista vierailuista huoltajien tiedotus tapahtuu opiskelijoiden toimesta.

Valvonta

Koulun ulkopuolisessa toiminnassa on aina oltava riittävä valvonta. Kun toimitaan koulualueen ulkopuolella, korostuu valvonnan tarve. Koulun ulkopuolisessa toiminnassa tulee huomioida valvojien määrässä myös mahdolliset poikkeustilanteet (esim. oppilaan sairastuminen tai tapaturma retken aikana). Valvojien määrään vaikuttaa mm. seuraavat seikat:

- kuinka kauaksi koulusta vierailu/retki/matka suuntautuu,

- retken/matkan kesto,
- osallistuvien oppilaiden määrä,
- osallistuvien oppilaiden ikä ja erityistarpeet.

Valvontavastuu voi olla vain henkilöillä, jotka ovat virka- tai työsopimussuhteessa Siilinjärven kuntaan (kunnan työntekijä). Huoltajille tai muille oppilaiden läheisille ei voida antaa itsenäistä valvontavastuuta. He voivat toimia vain koulun henkilökunnan apuna valvonnassa.

Jos kyseessä on yön yli kestävä retki/matka valvojien vähimmäismäärä on kaksi valvojaa. Lukiossa voidaan tästä poiketa, mikäli alaikäisiä osallistujia ei ole paljon.

Rahoitus ja maksuttomuus

Koulun ulkopuolinen toiminta rahoitetaan ensisijaisesti koulun talousarvion käyttömäärärahoilla. Tämän lisäksi rahoituksena voidaan käyttää mm. avustuksia, lahjoituksia ja yhteistä rahan keräämistä.

Perusopetus

Perusopetuksen osalta kaiken toiminnan on oltava maksutonta. Tämä koskee myös leirejä, retkiä ja muuta koulun ulkopuolista toimintaa. Perusopetuksessa kaikki koulun toiminta on oppilaille ns. pakollista toimintaa ja retkien maksuttomuutta ei voida kiertää sillä, että toiminta on oppilaalle vapaaehtoista.

Koulun opintokäyntejä ja -retkiä, leirikouluja sekä opetukseen liittyviä tapahtumia voidaan tukea oppilaiden ja huoltajien yhteisesti keräämillä varoilla. Varojen keruun tulee olla oppilaille ja huoltajille vapaaehtoista. Jokaisella luokan/koulun oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua vuosisuunnitelman mukaiseen leirikouluun/retkeen huolimatta siitä, onko hän tai hänen huoltajansa osallistunut varojen keräykseen. Ennen varojen keräyksen aloittamista on syytä sopia huoltajien kanssa, myös siitä, että miten toimitaan mm. seuraavissa tilanteissa:

- Miten varmistetaan, että oppilas, joka ei osallistu rahan keräämiseen, pääsee myös halutessaan mukaan.
- Miten varmistetaan, että jos luokkaan tulee kesken lukuvuotta uusi oppilas, joka ei ole osallistunut rahan keräämiseen, pääsee myös halutessaan mukaan.

Huoltajien järjestämälle rahankeräykselle ei tarvitse hakea poliisilta rahankeräyslupaa. Rahankeräyslain mukaan rahaa saadaan kerätä koululuokan tai koulun tai muiden tahojen järjestämissä tilaisuuksissa, jos kerätyt varat käytetään opiskelun edistämiseen.

On suositeltavaa, että huoltajat toteuttavat varainkeruun itsenäisesti siten, että koulu ei ole keruussa mukana lainkaan. Tällöin huoltajat suunnittelevat ja toteuttavat varojen keruun itse ja päättävät, miten varat annetaan oppilaiden toimintaa varten. Huoltajat myös vastaavat rahojen säilyttämisestä. Varojen käytön periaatteet on kuitenkin hyvä selkeyttää heti alussa koulun kanssa neuvotellen, sillä valmistautuminen esimerkiksi leirikouluhankkeisiin saattaa kestää useamman vuoden. Huoltajien varojenkeruu voi tapahtua myös yhteistyössä koulun kanssa, jolloin huoltajat ja koulu yhdessä päättävät varojen keruun ja käytön periaatteista.

Molemmissa tapauksissa koulu kuitenkin viime kädessä vastaa siitä, että kaikilla oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua toimintaan.

Riippumatta rahan keräämisen tavasta, tulee huomioida se, että rahaa kerätään aina yhteisesti kaikille retkelle osallistuville. Rahan keräämisessä ei ole mahdollista asettaa oppilaskohtaista sitovaa summaa. Jos rahoitus perustuu huoltajien ns. suoraan rahoitukseen (esim. kuukausittainen säästösumma), tällöinkin rahoitus kohdistuu koko ryhmään, ei yksittäiseen oppilaaseen.

Lukio

Lukion opiskelijoille pakollisten vierailujen, retkien yms. osalta on voimassa vastaava maksuttomuus, kuin perusopetuksen osalta. Mikäli pakolliselle retkelle tai vierailulle kerätään rahaa, noudatetaan samoja sääntöjä, kuin perusopetuksessa.

Maksuttomuus ei kuitenkaan koske opintoja täydentäviä vapaaehtoisia opintoretkiä, vierailuja, tapahtumia tai muita vastaavia toimintoja, joista voidaan periä kohtuullisia maksuja. Koulutuksen järjestäjä voi siis järjestää esimerkiksi kansainvälistymiseen liittyviä ulkomaanmatkoja, joiden matka- ja majoituskustannuksista opiskelija vastaa itse. Maksuja voidaan periä vain sellaisista toiminnoista, jotka ovat opiskelijalle täysin vapaaehtoisia.

Koulujen kunnan kirjanpidon ulkopuolella olevien varojen hoito

Ensisijaisesti huoltajat keräävät tarvittavat rahat sekä hallinnoivat rahoja. Tätä kappaletta ei sovelleta, mikäli huoltajat keräävät rahoituksen ja hallinnoivat sitä.

Jos koulu kerää rahoitusta luokkaretkiä yms. varten noudatetaan näitä määräyksiä.

Luokkaretkien isot rahavarat talletetaan koulun omalle tilille. Koska ko. tilille talletetaan myös muita rahoja, tulee rehtorin järjestää tilin osalta riittävä kirjanpito, josta on osoitettavissa rahoitus eri tarkoituksiin. Pieniä rahavaroja (alle 1000 €) voidaan myös säilyttää luokkaretkien omassa käteiskassassa, jolle rehtori on määrännyt vastuuhenkilön.

Koulujen henkilöstön ei tule perustaa omalle nimelleen luokkaretkitilejä.

Oppilaiden ja työntekijöiden vakuutusturva

Kunta on vakuuttanut matkustamisen osalta työntekijät ja oppilaat seuraavasti:

- tapaturmavakuutus, joka kattaa tapaturmien hoitamisen.
- matkustusvakuutus, joka kattaa mm. sairaanhoidon ja matkatavarat.

Molemmat vakuutukset ovat voimassa kotimaan ja ulkomaan työ- ja opintomatkoilla.

Kunnan ottama tapaturmavakuutus ei kata ns. vaarallisissa lajeissa sattuneita tapaturmia. Vaarallisiksi lajeiksi luetaan mm. parkour, kiipeily ja laskettelu merkittyjen rinteiden ulkopuolella. Mikäli matkan ohjelman sisältyy näitä lajeja, tulee ottaa erillinen vakuutus.

Kunnan ottama vakuutusturva voi muuttua tämän ohjeen voimassa ollessa. Kulloinkin voimassa oleva vakuutusturva kannattaa tarkistaa koulutoimistosta.

Turvallisuus

Opintoretkiä ja leirikouluja suunniteltaessa tulee etukäteen tarkkaan huomioida mahdolliset riski- ja onnettomuusvaarat. Ensiavun ja lääkäripalvelujen saatavuus on selvitettävä. Oppilaille tulee antaa mahdollisimman selkeät ja yksityiskohtaiset ohjeet uusissa oppilaille vieraissa olosuhteissa. Myös oppilaiden omaa vastuuta itsestään ja toisistaan tulee korostaa ja heille tulee tehdä tiettäväksi, että koko matka tai leirikoulu on kouluaikaa, jolloin toimitaan valvojan antamin ohjein ja koulun järjestyssääntöjen mukaisesti. Oppilailta pyydetään sitoumus leirikoulusääntöjen noudattamisesta.

Koululla pidettävästä yökoulusta on annettava ilmoitus tilapäismajoituksesta pelastusviranomaiselle.

Henkilökunnalle suoritettavat korvaukset ja velvoittaminen koulun ulkopuoliseen toimintaan

Koulun ulkopuolella annettavaan opetukseen osallistuvalla työntekijällä maksetaan päivärahaa virkaehtosopimuksen mukaisesti koulun ulkopuolisen opetuksen ajalta.

Opettajaa tai muuta koulun työntekijää ei tule velvoittaa järjestämään retkeä tai leirikoulua, mikäli se edellyttää rahan keräämistä tai se on kestoaltaan vähintään kaksi päivää (yön yli retki). Sen sijaan yhden päivän aikana tapahtuvat vierailut koulun lähiympäristöön, jotka rahoitetaan koulun toimesta, ovat osa opettajan/koulunkäynnin ohjaajan virka-/työvelvollisuutta, mikäli hänet määrätään tällaiselle vierailulle.

Ulkomaan matkat katsotaan aina virkamatkoiksi. Matkasuunnitelmaan tulee aina liittää matkaohjelma ja arvio kaikista matkaan liittyvistä kuluista. Ulkomaille matkustavan työntekijän tulee tehdä matkustusilmoitus Ulkoministeriöön.

Ruokailu

Koulun ulkopuolinen toiminta on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan suunnittelemaan niin, että ruokailut voidaan järjestää koululla. Jos tämä järjestely ei käy, lyhyille retkille ja opintokäynneille on mahdollisuus saada koululta eväät. Mukaan annetaan oppilasta ja opettajaa kohti lasketulla elintarvikemäärärahalla hyvin säilyviä tuotteita. Nämä eväät eivät kuitenkaan yleensä kata oppilaan koko päivän ravinnontarvetta. Jos vierailu kestää yli 6 tuntia, tulee oppilaille järjestää koulun toimesta muutakin ravintoa. Vaihtoehtoisesti huoltajat voivat halutessaan maksaa oppilaan muun ruokailun.

Pidempien retkien ja leirikoulujen osalta on huomioitava, että koulun velvollisuus on järjestää tarvittava ruokahuolto koko retken ajalle (esim. aamupala, lounas, päivällinen, iltapala). Huoltajia ei voida velvoittaa hankkimaan retken ajalle oppilaalle esim. päivällistä tai iltapalaa. Ruokailun kustannukset tulee huomioida retken rahoituksessa.

Vaikka huoltajia ei voida velvoittaa maksamaan oppilaan ruokailukustannuksia esim. leirikoulussa, niin halutessaan huoltajat voivat sopia, että he maksavat ruokailut. On kuitenkin huomioitava, että jos joku huoltaja kieltäytyy tästä, niin sitten tämän yhden oppilaan ruokailu on maksettava yhteisistä rahoista (yhteisesti

kerätyistä tai koulun rahoista). Nämä asiat kannattaa huomioida jo leirikoulua suunniteltaessa, jotta näihin osataan varautua.

Muita huomioita koulun ulkopuolisesta toiminnasta

Oppilaalla on aina oikeus osallistua koulun ulkopuoliseen toimintaan, mikäli se lukuvuosisuunnitelman mukaan koskee häntä (esim. jonkun luokan leirikoulu). Oppilasta ei voida jättää pois koulun ulkopuolisesta toiminnasta, vaikka hänen osaltansa olisi tapahtunut jokin merkittävä muutos esimerkiksi terveydessä tai käytöksessä ennen matkaa. Nämä erityispiirteet tulee huomioida matkan aikana mm. valvonnassa ja mahdollisesti matkan ohjelmassa.

Mikäli oppilas on esimerkiksi tapaturmaisesti vammautunut, tulee huolehtia siitä, että hän voi mahdollisimman suurelta osin osallistua suunniteltuun toimintaan esimerkiksi avustettuna. Mikäli suunniteltuun toimintaan osallistuminen (esim. laskettelu) ei ole oppilaalle tapaturman vuoksi mahdollista, tulee hänelle järjestää tältä osin korvaavaa ohjelmaa.

Mikäli oppilaan käytös vaarantaa matkan aikana merkittävästi muiden osallistujien tai hänen omaa turvallisuuttansa, voidaan oppilas lähettää pois kesken matkan. Edellytykset matkan keskeyttämiselle ovat:

- On oletettavaa, että oppilaan vaarallinen toiminta tulee jatkumaan. Matkan keskeyttämistä ei voida käyttää rangaistuksena kertaluonteisesta toiminnasta.
- Oppilaan/muiden oppilaiden turvallisuutta ei voida taata valvontaa tehostamalla.

Mikäli oppilaan matka keskeytyy ja siitä aiheutuu kustannuksia, syntyneitä kustannuksia ei voida laskuttaa oppilaan huoltajalta, vaan niistä vastaa koulu.

Koulun kansainvälisessä toiminnassa, johon saadaan hankeavustusta, on usein se tilanne, että saatu hankeavustus rajaa toimintaan osallistuvien oppilaiden määrää. Hankeavustus voi esimerkiksi mahdollistaa vain muutaman oppilaan ulkomaanmatkan. Oppilaita valittaessa matkalle tulee käyttää yhdenvertaisia ja syrjimättömiä valintaperusteita. Valintaperusteet voivat liittyä esimerkiksi matkan suunniteltuun ohjelmaan (esimerkiksi Saksaan suuntautuvalle matkalle valitaan valinnaisen saksan oppilaita). Valintaperusteena ei voida käyttää oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. Mikäli ei ole löydettävissä syrjimättömiä valintaperusteita, suoritetaan valinta arvalla.

Kilpailu- ja liikuntatapahtumat

Siilinjärven koulujen kilpailutoiminnasta ilmoitetaan kouluille hyvissä ajoin. Koulut ilmoittautuvat yhteyshenkilölle ja opettajat huolehtivat tiedottamisesta kouluilla. Koulu vastaa oppilaiden valvonnasta, kuljetuksista ja ruokailuista.

Oppilaat voivat myös osallistua valtakunnallisiin tai alueellisiin urheilukilpailuihin (esimerkiksi Koululiikuntaliiton kilpailut). Tällöin huoltajat voivat anoa oppilaalle vapautusta koulutyöstä. Silloin huoltajat vastaavat kuljetuksista ja osallistumismaksuista. Siilinjärven opetuspalvelut voivat talousarviomäärärajojen puitteissa tukea yksittäisten oppilaiden/joukkueiden osallistumista valtakunnallisiin kilpailuihin (esimerkiksi Koululiikuntaliiton kilpailut).

Uimaopetus

Uimaopetus järjestetään Siilinjärven kunnassa hyväksytyn suunnitelman mukaan ja siinä noudatetaan uimaopetuksesta annettua ohjeistusta.

Työelämään tutustuminen

Ahmon koulun, Suininlahden koulun, Siilinlahden koulun S-luokkien ja Siilinjärven lukion opetussuunnitelmissa ja sitä täydentävissä TET-ohjeissa määritellään, miten työelämään tutustuminen järjestetään.

Uskonnolliset tilaisuudet

Sivistysjohtaja on antanut perusopetuksen kouluille ohjeet uskonnollisista tilaisuuksista. Ohjeet perustuvat Opetushallituksen antamaan ohjeistukseen.

Liite: Koulun vuosisuunnitelmassa huomioitavat seikat

Koulun vuosisuunnitelmassa huomioitavat seikat

OPINTORETKI / LEIRIKOULUSUUNNITELMA

Koulun ulkopuolinen toiminta tulee olla sisällytettynä koulun vuosisuunnitelmaan. Korkeintaan yhden päivän kestävästä vierailuista riittää lyhyt kirjaus vuosisuunnitelmaan. Näistä vierailuista ei tarvitse tehdä erillistä suunnitelmaa. Vuosisuunnitelman tuleva kirjaus voi olla esimerkiksi seuraava:

- Koulun kuudennet luokat tekevät lukuvuoden aikana Yrityskylä-vierailun Kuopioon. Vierailun toteuttamisesta ja valvonnasta vastaa ko. luokanopettaja.

Yli yhden päivän kestävästä vierailuista/matkoista/leirikouluista tulee olla tarkemmat kirjaukset koulun vuosisuunnitelmassa tai vaihtoehtoisesti leirikoulusuunnitelma voi olla vuosisuunnitelman liitteenä.

Yli yhden päivän kestävästä vierailuista/matkoista/leirikouluista tulee vuosisuunnitelmassa tai sen liitteessä esittää ainakin seuraavat asiat:

Toteutuksen ajankohta

Vastuupettaja(t) sekä muut osallistuvat työntekijät sekä heidän mahdolliset erityisvastuualueensa

Osallistuva luokka/ ryhmä

Matkakohde

Alustava reittisuunnitelma

Aikataulu (lähtö- ja paluupäivämäärät kellonaikoihin)

Retken opetussuunnitelmalliset tavoitteet

Turvallisuus- ja ensiapujärjestelyt

Majoitus- ja muonitusjärjestelyt

Kuljetusjärjestelyt

Huoltajien tiedottaminen

Retkelle omasta tahdostaan osallistumattomien oppilaiden opetusjärjestelyt koulussa

Ensisijaisesti on pyrittävä siihen, että kaikki koulun ulkopuolinen toiminta on suunniteltu ja kirjattu koulun vuosisuunnitelmaan siinä vaiheessa, kun koulut toimittavat

vuosisuunnitelmat sivistysjohtajalle hyväksyttäväksi. Mikäli tämä ei ole mahdollista, rehtori voi viranhaltijapäätöksellä sisällyttää toiminnan vuosisuunnitelmaan.